

PERHE- JA PERINTÖÖIKEUS – OIKEUSPOLIITTINEN KATSAUS

Asianajotoimisto Antti Riihelä Oy
Perhekurssi 15.-16.3.2024

1

OIKEUSMINISTERIÖSSÄ VIREILLÄ OLEVAT HANKKEET

Ositusvaateen vanheneminen

Avoliittolaissa ei säädetä ositusvaateen päättymisajankohdasta. Lakia velan vanhentumisesta ei sovelleta ositusvaateen vanhentumiseen.

Tuomioistuinkäytännössä on todettu, että ositusvaateen menettäminen on mahdollista painavilla perusteilla ajan kulumisen ja passiivisuuden vuoksi siitä huolimatta, että ositusvaade ei lähtökohtaisesti vanhene (mm. KKO 2001:56 ja HeIHO 2020:662).

Orpon hallituksen hallitusohjelmaan sisältyy kirjaus, jonka mukaan hallituskauden kuluessa säädetään avioliittolain mukaisen ositusvaateen vanhentumisesta. Oikeusministeriö laatinut hiljattain asiasta arviomuiston.

AAL kannattaa esitystä, joskin tarvetta vanhenemissääntelyn ulottamiselle kuoleman johdosta toimitettavaan osituksen ei ole (AAL lausunto 8.3.2024).

2

OIKEUSMINISTERIÖSSÄ VIREILLÄ OLEVAT HANKKEET

Edunvalvontalainsäädännön ajantasaistamista käsittelevä työryhmä

Oikeusministeriö asetti työryhmän 9.11.2023 – Orpon hallituksen ohjelmaan sisältyvä kirjaus

Edunvalvojan toiminnan valvontaa koskevaa sääntelyn tarkistaminen ja arvioidaan edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain soveltamisessa ilmenneet lainmuutostarpeet.

3

OIKEUSMINISTERIÖSSÄ VIREILLÄ OLEVAT HANKKEET

Äitiyden selvittäminen ja oikeusgeneettiset tutkimukset

Korkein oikeus on ratkaisussaan KKO:2021:88 tunnistanut tarpeen sääntelylle, joka mahdollistaisi haudatusta vainajasta otettavat oikeusgeneettiset isyystutkimukset. Oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain 5 §:n 2 momenttiin sisältyvä kielto oli jätettävä soveltamatta, koska se oli ilmeisessä ristiriidassa perustuslain 10 §:n ja siihen liittyvän Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 18 ja 19/1990) 8 artiklassa turvatus yksityiselämän suojan kanssa.

OM asetti 27.4.2022 työryhmän. HE 33/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vanhemmuuslain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi.

Vanhemmuuslakia ja oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annettua lakia muutettaisiin siten, että ne mahdollistavat synnyttäneen äidin äitiyden selvittämisen ja vahvistamisen tilanteessa, jossa äitiydestä ei ole saatavilla asiakirjanäyttöä tai asiakirjanäytön luotettavuudesta ei saada riittävää selvitystä.

Oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain isyyden selvittämistä koskevat säännökset laajennetaan koskemaan myös synnyttäneen äidin selvittämistä.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annettua lakia muutettavaksi siten, että tuomioistuिन voi määrätä oikeusgeneettisen tutkimuksen tehtäväksi viimesijaisesti myös haudatusta vainajasta.

4

PERHE JA PERINTÖOIKEUDEN MUUTOSTARPEITA

Pesänjakajan oikeuksien laajentaminen osituksiin

Määrätyn pesänjakajan toimivalta omaisuuden osituksessa tai erottelussa on rajallinen omaisuuden selvittämisen osalta.

Toimivaltaa tulisi laajentaa siten, että pesänjakaja saisi vastaavat tietojensaantioikeudet kuin pesänselvittäjä kuolinpesissä. Omaisuuden osituksessa pesänjakaja on puolisoiden vapaaehtoisesti esittämän varallisuus- ja velkaselvityksen varassa. Varmuutta siitä, että kaikki omaisuus ilmoitetaan, ei ole.

Osapuolet myös kieltäytyvät esittämästä selvitystä omasta varallisuudestaan. Näin ollen osituksen perustana olevat tiedot voivat jäädä puutteellisiksi.

Pesänjakajalle annettaisiin oikeus saada tiedot puolisoiden varoista ja veloista mm. pankeista ja muista rahoituslaitoksista sekä myös tulo-, varallisuus-, ym. tiedot verottajalta.

Toimivallan laajentaminen koskisi avioeroja, avopuolisoiden omaisuuden erottelua ja kuolinpesiä, joissa on leski.

5

PERHE JA PERINTÖOIKEUDEN MUUTOSTARPEITA

Testamentin rekisteröinti

Monissa maissa on käytössä notaarijärjestelmä, jossa testamenttia säilytetään notaarin hallussa. Suomessakin vastaavasta järjestelystä on keskusteltu pitkään.

Tutuksi ovat tulleet asianajotoimistoihin kohdennetut kylmäsoitot ja -viestit, joissa tiedustellaan jonkun vainajan testamentin säilyttämisestä.

Nykyisin testamentin löytyminen on joissakin tapauksissa jopa sattumanvaraista. Testamentti on myös helppo hävittää. Tilanne johtaa epävarmuuteen perillisten ja testamentin saajien oikeudellisen aseman sekä testamentin tekijän tahdon toteutumisen suhteen.

Toisaalta testamentti voi löytyä vasta vuosia jo toteutetun perinnönjaon jälkeenkin, jolloin joudutaan jo tehtyä jakoa oikaisemaan ja saatuja perintöosuuksia mahdollisesti palauttamaan.

Perintökaaren ja tarvittaessa muihin lakeihin tehtävillä lisäyksillä Suomessa voitaisiin tehdä määräykset siitä, että testamentin voisi ainakin halutessaan rekisteröidä maistraattiin (DVV).

Digitaalinen jäämistöhallinto

Testamenttien säilytyksen rinnalla erinäisiä jäämistötoimia voitaisiin yksinkertaistaa ja nopeuttaa. Testamentin vastaanottoa koskevan ilmoituksen ja lakiosavaatimuksen ja perinnöstä luopumista koskevan ilmoituksen voisi tehdä todisteellisesti maistraatille (DVV).

6

PERHE JA PERINTÖOIKEUDEN MUUTOSTARPEITA

Testamentin odotusoikeudet

Perittävät haluavat usein määrätä, että heiltä alaikäisille tuleva perintö ei mene lapsen huoltajan vallittavaksi tai että täysi-ikäinen perillinen saa perityn omaisuuden haltuunsa vasta täytettyään esim. 25 vuotta.

Testamenteilla usein määrätään näissä tilanteissa omaisuus nimetyn edunvalvojan haltuun. Nykykäytännön mukaan ko. määräykset eivät kuitenkaan ole kaikissa tilanteissa riittävän tehokkaita tai edes päteviä, eikä niitä myöskään aina noudateta.

Perintökaareen ja holhoustoimilakiin tulisi tehdä muutokset, jotka sallivat tällaiset määräykset testamentissa.

7

ASIANAJAJAT JA OIKEUSPOLITIikka

Asianajajaliitto on oikeuspoliittisissa ohjelmissaan aiemmin nostanut esille myös perhe- ja perintöoikeuteen liittyviä lainsäädäntömuutostarpeita. Nytemmin ohjelmista on tullut hyvin yleispiirteisiä, eikä ainakaan viimeisimmässä liiton oikeusturvaohjelmassa ole nostettu esille yhtäkään perhe ja perintöoikeuteen liittyvä asiaa.

Liiton Perhe- ja perintöoikeus -asiantuntijaryhmä.

CCBE – perhe- ja perintöoikeudellinen sääntely EU:ssa.

Yhteistyö tiedeyhteisön kanssa ja julkaisutoiminta.

8